

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

У ХХІ столітті актуальнішою постає проблема якісного підвищення компетентності дорослих людей, тих, на чийх плечах лежить відповідальність за реалію сьогодення.

Основними цілями освіти дорослих є задоволення потреб особистості в самовдосконаленні, сприяння зростанню її інтелектуального, творчого та культурного потенціалу протягом всього життя.

Метою даної статті є – розкриття особливостей організації роботи університету науково-педагогічних знань для вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) м. Києва як однієї із форм навчання дорослих.

Протягом останніх десяти років традиційною формою навчання вихователів – методистів м. Києва стало проведення занять міського університету науково-педагогічних знань, який організовується викладачами Інституту післядипломної педагогічної освіти КМПУ імені Б.Д.Грінченка і проводиться на базі Будинку вчителя.

Основна мета університету – ознайомити педагогів із сучасними науковими дослідженнями в галузі дошкільної освіти, особливостями виховання дитини в родині, кращим педагогічним досвідом дошкільних навчальних закладів як м. Києва, так і різних міст, і областей України.

У процесі навчання на заняттях університету кожен педагог має можливість: ознайомитися з програмами виховання і навчання дітей дошкільного віку, з сучасними педагогічними системами та технологіями в галузі дошкільної освіти; поглибити та розширити свої знання з психології, теорії і методики дошкільної освіти, родинного виховання.

Щороку проводиться по 4 заняття університету науково-педагогічних знань, на яких із лекціями (на громадських засадах) виступають досвідчені науковці (Бібік Н.М., Бех І.Д., Кононко О.Л., Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В.

Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гончаренко А.М., Дятленко Н.М., Іванюк Г.І., Кочерга О. В., Машовець М.А., Роговик Л.С., Смольникова Г.В., Шелестова Л.В.), які досліджують проблеми дошкільної освіти та родинного виховання.

При доборі тем занять враховуються пропозиції слухачів щодо актуальності тієї чи іншої проблеми, а також педагогічний стаж слухачів, їх професійний досвід на посаді вихователя-методиста, вік.

Як показав аналіз 260 анкет, за 2008 рік, віковий склад слухачів університету є достатньо різноманітним. Так, 34% вихователів-методистів мають вік від 26 до 35 років, 46% від 36 до 45 років, 20% більше 46 років.

Ми розуміємо, що доросла людина у навчанні: усвідомлює себе самостійною, самокерованою особою, яка має великий запас життєвого досвіду; її готовність до навчання (мотивація) визначається бажанням за допомогою навчальної діяльності вирішити свої життєво важливі проблеми і досягти конкретних цілей; вона бажає негайної реалізації отриманих знань, умінь, навичок та якостей; її навчальна діяльність у значній мірі обумовлена часовими, професійними, побутовими, соціальними факторами (умовами).

Тому лекції університету побудовані так, щоб забезпечити спільну діяльність того хто навчає і тих хто навчається, вони разом працюють над перетворенням інформації. Лекції є своєрідною сукупністю наукових повідомлень і суперечок, які тісно пов'язані з предметом обговорення. Вихователі-методисти завжди мають можливість доповнити інформацію, уточнити та розширити її власними прикладами, відео та аудіо матеріалами, вступити у полеміку, виступити з конкретними конструктивними пропозиціями щодо поліпшення методичної роботи в ДНЗ, створення умов для розвитку, виховання та навчання дітей в садочку і родині.

На думку Б.Ф.Ломова завдяки дискусій відбувається логічний відхід від егоцентричного мислення, забезпечується емоційний поштовх до самостійної пошукової активності, яка реалізується в конкретних діях [4]. Тому заняття будуються на основі вільного обміну думками, що забезпечує більш широку

можливість реалізувати кожному слухачу право власної думки. Альтернативність думок, їх обґрунтування дозволяє не лише ухвалити правильне рішення, а й сприяє розвитку самооцінки, самовизначенню педагога.

Як зазначалося вище в полі зору слухачів університету науково-педагогічних знань постійно знаходиться проблема родинного виховання. Оскільки, родина є першим соціальним інститутом і має особливе значення для становлення життєвої компетентності особистості.

Однак, досвід показує, що батьки відчувають гостру потребу в знаннях, які б допомогли налагодити добрі стосунки та спілкування між дорослими і дітьми в родині. Знайти потрібну інформацію їм мають допомогти педагоги. Саме тому одне із занять університету присвячувалося цій болючій проблемі. Вихователі-методисти мали можливість познайомитися з порівняльною характеристикою особливостей спілкування дітей дошкільного віку з дорослими та дітьми. Знаючи ці особливості, дорослі, як вихователі так і батьки краще розумітимуть, чого очікують діти від спілкування з ними та іншими дітьми (в тому числі з братами та сестрами), що допоможе у розв'язанні конфліктів. Особливості спілкування дошкільників з дорослими та дітьми нами подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості спілкування дошкільників з дорослими та дітьми

Особливості спілкування дитини	
з дорослими	з дітьми
Дорослий посідає центральне місце у житті дошкільника, тому досвід спілкування з дітьми постійно переломлюється крізь досвід спілкування з дорослими. Дефіцит цього спілкування призводить до різкого збіднення відносин між	Якщо запропонувати дитині 5-го року життя вибрати кількох партнерів (однолітків та дорослих) для взаємодії у різних обставинах, вона вибере для гри, розгляду книжок, бесід саме однолітків, у спілкуванні з якими вона матиме можливість перевірити, як

<p>дітьми</p>	<p>засвоїла досвід і настанови дорослих, безпосередньо порівнюючи свою поведінку з діями інших дітей, у суперечках та обговореннях з ними того, що і як слід робити</p>
<p>В ідентичній предметній ситуації загальний рівень спілкування дитини з дорослими вищий за рівень її спілкування з однолітками. Цей результат не залежить від того, чи бере дорослий активну участь у грі, чи займає позицію уважного і доброзичливого, але стороннього спостерігача. Дитина сприймає дорослого як суб'єкт, що має високі моральні якості, моральні переваги, є різносторонньою особистістю</p>	<p>Спілкуючись з ровесниками, діти розмовляють з ними частіше й більше, ніж з дорослими, але винятково у ході справи. Спілкування з рівними партнерами створює сприятливі умови для пізнання дітьми своїх потенцій через вільне виявлення творчого потенціалу за відсутністю обмежувальної регуляції дорослих</p>
<p>Від дорослого діти чекають допомоги й оцінки, хотіли б залучити його до гри</p>	<p>З однолітками ж вступають у практичну ситуативну взаємодію, під час якої спілкування має другорядну, службову роль</p>
<p>Дошкільнята гостро реагують на оцінки, які дають їм та іншим дітям. Вони радіють будь-якій похвалі дорослого, навіть незнайомого. Збіг думок та оцінок дитини з поглядами дорослих - критерій правильності цих оцінок. Водночас м'яке зауваження дорослого може сприйматися занадто гостро – діти сердяться,</p>	<p>Під час спілкування з однолітками мовлення дітей більш розгорнуте, лексично багатше, емоційне та спрямоване на партнера, у ньому менше елементів ситуативності. Діти втричі частіше, ніж у спілкуванні з дорослими, вживають прикметники, які передають їхнє етичне та емоційне ставлення до явищ, предметів, людей</p>

<p>сперечаються, можуть навіть заплакати</p>	
<p>Спілкуючись з дорослими, діти дотримуються певних загальноприйнятих норм поведінки, тому експресивно-мімічних проявів, які виражають найрізноманітніші емоційні стани, у них у 9 разів менше, ніж під час спілкування з однолітками. Діти вдвічі частіше приймають та підтримують ініціативу дорослого, але втричі менше схвалюють його. Діти у 10 разів рідше, ніж з приятелями, вступають з ними у конфліктні ситуації. Розмови з дорослими відбуваються приблизно в 1,5 рази рідше, ніж з однолітками</p>	<p>Для взаємодії з однолітками характерна нестандартність та не регламентованість спілкування, переважання індивідуальних дій дитини над діями у відповідь партнеру. Багато дій та звертань, які практично відсутні в контактах з дорослими: сперечання, нав'язування своєї волі, вимоги, накази, обмеження. Діти вдаються до несподіваних дій та рухів, подекуди надто розкутих, не заданих ніякими зразками (кривляння, передражнювання)</p>
<p>Завдяки тому, що в процесі спілкування діти пильно вдивляються в обличчя дорослого, вони можуть уловити те, що він сам не усвідомлює або, може, й не помічає. Саме цим пояснюється надзвичайна інтуїція дітей. Як правило, доросла людина, дотримуючись етикету, не свердлить поглядом співрозмовника, тим часом як дитина, дивлячись просто у вічі, робить висновок, найчастіше правильний, про те, що насправді думає і відчуває співрозмовник,</p>	<p>Діти ставляться до однолітка як до суб'єкта, ревниво, прискіпливо спостерігають за його діями, постійно оцінюють їх, часто критикують. Водночас мало цікавляться ним самим, не можуть чітко відтворити його портретні риси, не дуже переймаються душевним станом партнера, не цікавляться важливими обставинами його життя, хоча чутливо сприймають усі ці нюанси у ставленні ровесників особисто до них. Готовність виконати розпорядження,</p>

особливо в перші десять секунд після знайомства, коли людина ще не знає, як подати себе, тож не криється з тим, що пізніше намагатиметься приховати. Саме в цьому полягає цінність першого враження	доручення однолітка, відповіді на його запитання, виразити співчуття в два рази вищі у відповідь на доброзичливе звертання, ніж на різке й авторитарне
Інтенсивніше спілкуються з дорослими дівчатка та молодші дошкільнята	Хлопчики та старші дошкільники частіше спілкуються з однолітками
Діти з дорослими найчастіше контактують за допомогою поглядів	З однолітками використовують практично дійові операції
У приміщенні діти 4-5 років частіше спілкуються з дорослими	На відкритому ж повітрі віддають перевагу спілкуванню з іншими дітьми
Якщо дитина виховується в сім'ї одна, вона надає перевагу спілкуванню з дорослими	Діти, які мають старших братів і сестер, більше спілкуються з іншими дітьми
Мотиви спілкування	
Потреба в доброзичливій увазі; в співробітництві; в повазі; у взаєморозумінні та співпереживанні	Потреба у враженнях; в активній діяльності; у визнанні й підтримці

Таким чином, ми вважаємо що:

- міський університет науково-педагогічних знань вихователів-методистів ДНЗ м. Києва, як одна із форм освіти дорослих, має свої особливості, що проявляються в меті, змісті та формах навчання;
- при організації занять університету, передусім, враховується система уявлень самих слухачів, їх професійний і життєвий досвід;
- заняття дозволяють ознайомити педагогів із сучасними науковими дослідженнями в галузі дошкільної освіти, особливостями виховання дитини

в родині, кращим педагогічним досвідом ДНЗ м. Києва, різних міст і областей України;

- збагачення знань, щодо особливостей спілкування дошкільників із дорослими та дітьми дає можливість педагогам правильно будувати роботу з кожною конкретною дитиною, а також допомогти батькам у налагоджені позитивного спілкування в родині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Змеев С.И. Андрогогика: основы теории и технологии обучения взрослых. – М., 2003. – С. 15-45.
2. Котырло В.К., Ладывир С.А. Мотивы взаимоотношений взрослых и детей. // Воспитание дошкольника в семье / Под ред. Т.А.Марковой. – М., 1979. – С. 52-61.
3. Ломов Б.Ф. Общение и социальная регуляция поведения индивида. // Психологические проблемы социальной регуляции поведения. – М., 1976. – С. 44-69.
4. Особливості навчання дорослої людини / Укл. Пуцов В.І., Набока Л.Я. - К., 2004. – С. 49-55.
5. Фридман И.К. Себя как в зеркале я вижу...: Взрослые в общении с детьми, дети в общении со взрослыми: взаимоотношения и взаимоотражения. – М., 1996. – 205 с.